

Etelä-Suomi
Opetus- ja kulttuuritoimi

ASIA

Hallintokantelu

Olet arvostellut 11.8.2025 Etelä-Suomen aluehallintovirastoon saapuneessa kantelussa Lahden kaupungin katsomusaineiden opetuksen järjestämistä. Tuot esille, että Lahden kaupunki on jo vuosia toteuttanut Kasakkamäen koulussa 3. vuosiluokan katsomusaineiden opetusta yhdistettynä, ja nyt se on laajentamassa saman käytännön kaikkiin kouluihin. Mielestäsi tämä yhteisopetus ylittää selvästi sen, mitä Opetushallituksen ohjeet sallivat. Tuot esille, että uskonnon ja elämänskatsomustiedon opetussuunnitelmissa on yhteistä sisältöä vain ihmisoikeuksien julistuksen ja lapsen oikeuksien osalta. Lahdessa opetusta annetaan kuitenkin huomattavasti laajemmin, esimerkiksi kirkkoarkkitehtuurista, juhlapyhistä ja uskonnollisista tavoista, jotka kuuluvat vain evankelis-luterilaisen uskonnon opetussuunnitelmaan. Elämänskatsomustiedossa kulttuuriperintöä käsitellään laajemmin ja katsomuksellisesti neutraalisti, ei yhden uskonnon näkökulmasta. Opetushallituksen ohjeen mukaan yhteisopetuksen laajuus ei voi olla sama molemmille aineille, koska tavoitteiden painoarvo on ainekohtainen. Mielestäsi Lahden kaupungin järjestely vaarantaa oppilaiden oikeuden saada opetusta oman oppiaineensa mukaisesti ja pätevän opettajan antamana.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies katsoo 24.9.2015 kanteluun antamassaan vastauksessa (dnro 1771/4/14), että katsomusaineiden opetus on mahdollista järjestää yhdessä saman sisältöisten osien osalta ja eriyttää niiltä osin kuin opetussuunnitelmat poikkeavat toisistaan. Opetushallitus on kanteluun antamassaan lausunnossa katsonut, ettei tällaiselle opetusjärjestelylle ole estettä.

Aluehallintovirasto katsoo eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ja Opetushallituksen tavoin, että katsomusaineissa voidaan järjestää opetusta yhteisesti siltä osin kuin oppiaineiden opetussuunnitelmat ovat yhtenevät.

Osittain yhdessä järjestetty opetus voi edistää paremmin sekä perusopetuslain 2 §:ssä että perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (tuntijakoasetus) säädettyjen opetuksen

valtakunnallisten tavoitteiden saavuttamista verrattuna siihen, että katsomusaineiden opetus järjestettäisiin täysin erillään.

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteena on tuntijakoasetuksen 2 §:n mukaan muun muassa edistää ihmisarvon loukkaamattomuuden ja toisten ihmisten kunnioittamista sekä tukea kasvua erilaisuuden kunnioittamiseen sekä vastuullisuuteen, yhteistyöhön ja toimintaan, joka edistää ihmisryhmien, kansojen, aatteiden, uskontojen ja kulttuurien välistä kunnioittamista ja luottamusta. Samoja tavoitteita asetetaan myös eri uskontojen ja elämänskatsomustiedon opetukselle Opetushallituksen antamissa opetussuunnitelman perusteissa. Yhteisen opetuksen järjestämiselle ei ole myöskään perustuslain 11 §:n perusteella estettä, koska uskonnonopetus ei ole Suomessa tunnustuksellista eikä opetukseen siten kuulu uskonnon harjoittamista.

Aluehallintovirasto toteaa, että vaikka YK:n ihmisoikeusjulistus ja lapsen oikeudet ovat yhteisiä tavoitteita katsomusaineissa, opetussuunnitelman perusteet sisältävät myös muita yhteisiä tavoitteita, kuten eettisen ajattelun kehittäminen, kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen ja kriittisen ajattelun edistäminen. Näin ollen ei voida sanoa, että vain YK:n ihmisoikeusjulistus ja lapsen oikeudet olisivat ainoat yhteiset tavoitteet katsomusaineissa.

Katsomusaineiden opetuksen järjestämisen lainmukaisuutta arvioitaessa on erotettava toisistaan yhteinen opetus ja eri oppiaineiden opetus samalla oppitunnilla (yhteisellä oppitunnilla). Edellisessä tilanteessa eri oppiaineiden opetussuunnitelman tavoitteet ja sisällöt ovat samoja, jolloin niitä voidaan opettaa yhteisesti opetusryhmän kaikille oppilaille. Jälkimmäisessä tilanteessa opettaja opettaa eri oppiaineita samalla oppitunnilla erikseen kunkin oppiaineen opetussuunnitelman tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Samalla oppitunnilla voidaan järjestää opetusta molemmilla tavoilla.

Aluehallintovirasto tiedostaa, että tilanteissa, joissa eri katsomusaineiden oppilaat opiskelevat samanaikaisesti saman opettajan johdolla, voi syntyä huoli siitä, toteutuuko opetussuunnitelman mukainen opetus asianmukaisesti. Uskontojen ja elämänskatsomustiedon opetus muodostavat katsomusaineiden kokonaisuuden, ja sen järjestämistavat voivat vaihdella paikallisesti pedagogisten ja käytännöllisten ratkaisujen mukaan. Perustelet kantelussasi esittämäsi väitettä siitä, että Lahden kaupunki järjestäisi uskonnon ja elämänskatsomuksen opetuksen yhteisenä opetuksena laajemmin kuin kyseisten oppiaineiden opetussuunnitelmat mahdollistavat, paikallislehden uutisoinnilla. Kantelussa viittaat Etelä-Suomen Sanomissa 7.8.2025 olleeseen uutiseen, jonka otsikon mukaan Lahden kouluissa alkaa yhteinen katsomusaine, jossa opitaan ymmärtämään toisia paremmin.

Uutisessa kerrotaan, että uskonnollisesti tunnustukseton tunti korvaa toisen viikoittaisista oman uskonnon opinnoista. Et kuitenkaan ole täsmentänyt, mihin konkreettisiin opetuskäytäntöihin tai koulun toimintaan tämä väite perustuu. Pelkkä viittaus uutiseen ei tässä tapauksessa riitä osoittamaan, että opetusta järjestettäisiin opetussuunnitelman vastaisesti tai että oppiaineet olisi tosiasiallisesti yhdistetty. Koska uutinen ei ole kokonaisuudessaan nähtävissä, sen sisältöä ei voida arvioida kattavasti. Näkyvissä olevien tietojen perusteella aluehallintovirastolle ei herää epäilystä lainvastaisesta käytännöstä.

Vaikka osa katsomusaineiden opetuksesta toteutettaisiin siten, että puolet tunneista pidetään samalla, yhteisellä tunnilla eri oppilasryhmille, tämä ei tarkoita, että opetus olisi yhteistä enempää kuin kyseisten oppiaineiden opetussuunnitelmat sallivat. Vaikka opetussuunnitelmassa on määritelty oppiainekohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisältöalueet, ja tuntijakoasetuksella on säädetty oppiaineiden vähimmäisviikkotuntimäärät, tämä ei tarkoita, että opetuksen sisältö ja käytettävä oppituntimäärä tulisi jakaa tasaisesti eri aiheiden kesken.

Luokanopettaja on kelpoinen opettamaan molempia oppiaineita ja hän käyttää ammattitaitoaan ja oppilastuntemustaan suunnitellessaan työskentelytavat niin, että kaikki oppiaineen tavoitteet tulevat käsitellyiksi opetussuunnitelman mukaisesti. Opetuksen painotukset voivat vaihdella eri ajankohtina, ja osa sisällöistä voidaan käsitellä laajemmin kuin toiset, riippuen oppilaiden osaamisesta ja opettajan pedagogisista ratkaisuista. Samalla tunnilla voidaan käsitellä yhteisesti vain niitä sisältöjä, jotka ovat tosiasiallisesti samoja molemmissa oppiaineissa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi katsomusten välinen vuoropuhelu, eettinen pohdinta tai ihmisoikeuksiin liittyvät teemat. Uskonnon ja elämänskatsomustiedon yhteisellä tunnilla voidaan kuitenkin myös opettaa eri sisältöjä eri oppilasryhmille, jolloin opetus eriytyy oppiainekohtaisesti opetussuunnitelman mukaan. Kyse on pedagogisesti samasta järjestelystä kuin yhdysluokissa, joissa eri luokka-asteiden oppilaat opiskelevat samassa tilassa mutta eri sisältöjä. Opettaja suunnittelee opetuksen niin, että jokainen ryhmä saa oman oppiaineensa mukaista opetusta, vaikka opetus tapahtuu samalla oppitunnilla.

Eri katsomusaineiden opetus samalla oppitunnilla ei saa johtaa siihen, että oppiaineet muodostavat uuden, tunnuksettomaksi luonnehditun katsomusaineen. Kun opetus toteutetaan asianmukaisesti, samalla oppitunnilla tapahtuva opetus eri katsomusaineiden oppilaille on mahdollista ja lainmukaista. Tällainen järjestely voi olla myös resurssien ja ajankäytön kannalta tarkoituksenmukainen. Näin ollen ei voida päätellä, että opetuksen laatu tai lainmukaisuus vaarantuisi pelkästään sen perusteella, että osa opetuksesta tapahtuu samalla oppitunnilla.

Aluehallintovirastoista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan aluehallintovirasto huolehtii sille säädettyjen tehtävien hoitamisesta toimialueellaan ja käyttää sille kuuluvaa toimivaltaa siten kuin siitä aluehallintovirastoista annetussa laissa tai muussa laissa säädetään. Kuntalain 10 §:n 2 momentin nojalla aluehallintovirasto voi kantelun johdosta tutkia, onko kunta toiminut voimassa olevien lakien mukaan. Hallintolain 53 b §:n 1 momentin mukaan valvova viranomaisen ryhtyy niihin toimenpiteisiin, joihin se hallintokantelun perusteella katsoo olevan aiheutta.

Hallintolain muutosta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 50/2013 s. 25) todetaan, että jos kantelun alustavassa oikeudellisessa arviossa ei ole syytä epäillä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä, joka vaatisi viranomaisen toimintaa, kantelun ei tule silloin antaa aiheutta enemmille toimenpiteille.

Kantelumenettelyssä on kysymys laillisuusvalvonnasta, jossa tutkittavana on se, onko kantelun kohde menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt täyttämättä velvollisuutensa tietyssä tarkoin yksilöidyssä tapahtumassa. Kantelumenettelyssä ei oteta kantaa toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen.

Kantelussa esitetyn perusteella Lahden kaupungin katsomusaineiden opetuksessa ei ole syytä epäillä lainvastaista menettelyä. Kantelukirjelmä ei siten anna aiheutta aluehallintovirastossa toimenpiteisiin.

Hallintolain 53 d §:n mukaan hallintokanteluasiassa annettuun ratkaisuun ei saa hakea muutosta valittamalla.

Lisätietoja asiasta tarvittaessa antaa ylitarkastaja Eeva Rantatorikka (p. 0295 016 329, eeva.rantatorikka@avi.fi).

Ylitarkastaja

Anna Hakkarainen

Ylitarkastaja

Eeva Rantatorikka

Vastaus maksutta

 sähköpostitse



Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Postiosoite: PL 1, 13035 AVI
Puhelinvaihde: 0295 016 000
kirjaamo.etela@avi.fi | www.avi.fi

Tämä asiakirja ESAVI/29503/2025 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/29503/2025 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Rantatorikka Eeva 03.09.2025 16:07

Ratkaisija Hakkarainen Anna 03.09.2025 16:22